

Kis malom

a vízikönyv száma: XII/6.

A Kis malom kilencedik a forrás után, felső szomszédja a Czifra malom, alsó szomszédja a Falusi malom. A malomcsatorna bal partján épült, helyén ma lakóház áll. A tulajdont és a vízhasználat jogát igazoló alispáni határozat és a vízikönyv száma, a tulajdonos neve, illetékessége a fölötte és alatta lévő malmok levéltári dokumentumaiból, műszaki terveiből és engedélykirataiból, valamint egy 1945-ben, Sály község előljárósága által a mezőkeresztési járási főszolgabírónak, s rajta keresztül az Iparügyi Minisztériumnak írt jelentésből [[Sály-1](#)] ismeretes. A malom 1891-ben Schwarcz Jakab és neje, 1945-ben Horváth Lajos tulajdonában volt. A malom XX/6. számú vízikönyve nem található a sályi malmok iratai között a Környezetvédelmi és Vízügyi Levéltárban, így a vízikerek méreteiről nincs adat, ám az Alsó Tarizsa malom iratai között rábukkantunk a Kis malom vízhasználati jogát igazoló, 1891. április 28-án kiállított eredeti községi bizonyítványra.

Községi bizonylat (1891 április) [[S7-13](#)]

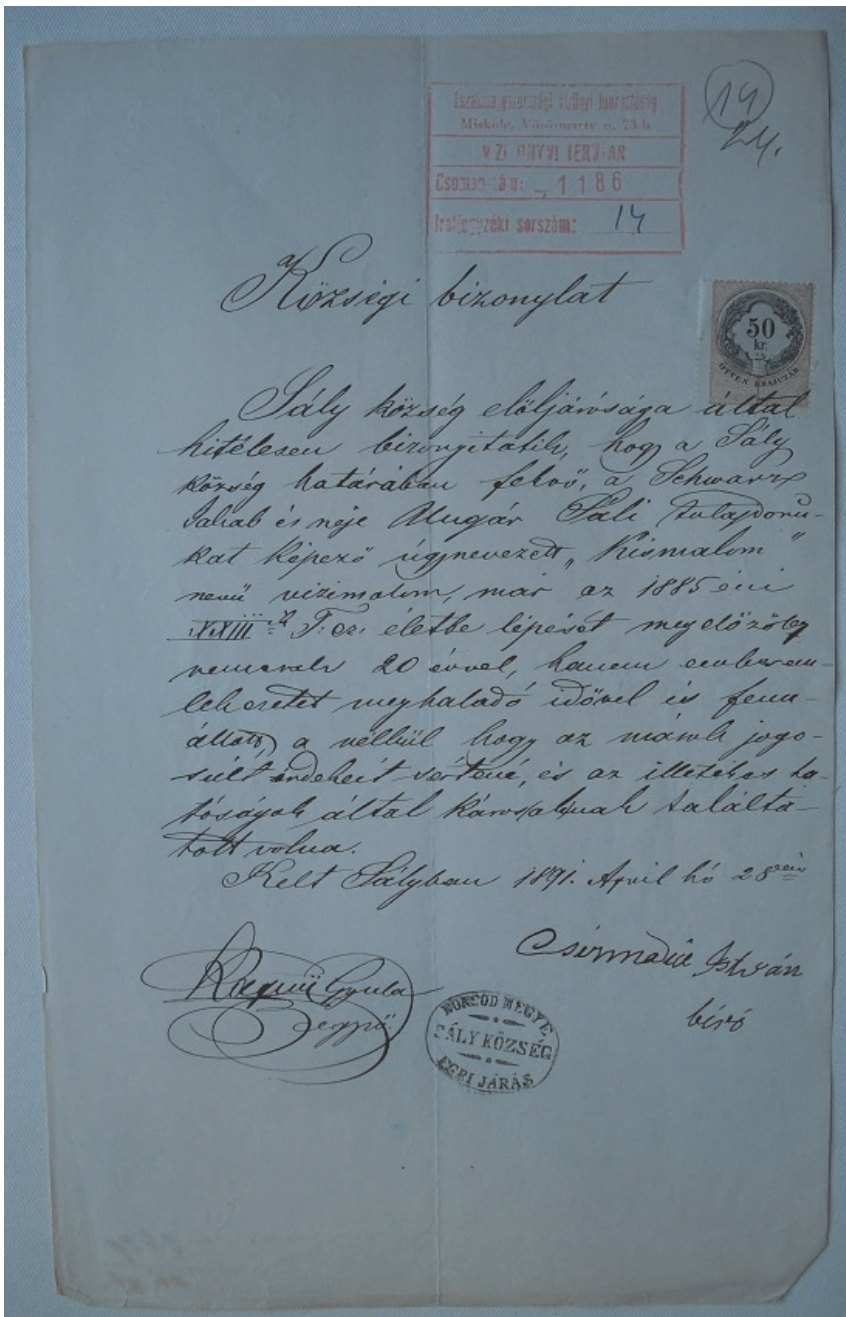
A XII/21 számú vízikönyv dossziéjában található községi bizonyítvány nem az Alsó Tarizsa malomra, hanem a *Kis malom*ra vonatkozik. Az 1800-as évek végén mindkét malomnak Schwarcz Jakab és neje voltak a tulajdonosai, feltehetően ezért keveredett az Kis malom községi bizonyítványa az Alsó Tarizsa malom vízikönyvi iratai közé. Az 1891-es keltezésű, 50 krajcáros okmánybélyeggel ellátott eredeti dokumentumban ez olvasható:

Községi bizonylat

Sály község előljárósága által hitelesen bizonyítatik, hogy a Sály község határában fekvő, a Schwarz Jakab és neje Ungár Sáli tulajdonát képező úgynevezett „Kismalom” nevű vizimalom, már az 1885. évi XXIII. T.cz. életbe lépését megelőzőleg nemcsak 20 évvel, hanem emberemlékezetet meghaladó idővel is fennállott a nélkül hogy az mások jogosult érdekét sértené, és az illetékes hatóságok által károsaknak találtatott volna.

Kelt Sályban 1891. April hó 28-án. Ovális alakú pecsét felirata körben: BORSOD MEGYE
EGRI JÁRÁS – középen: SÁLY KÖZSÉG

aláírók: (...) Gyula jegyző, Csizmadia István bíró

A Kis malomról – a Latori Felső malomhoz, a Latori Alsó kendertörőhöz, a Kurva malomhoz, a Felső Tarizsa malomhoz, a Czifra malomhoz, a Falusi malomhoz és a Leányfalusi malomhoz hasonlóan – a Kolos Mihály budapesti mérnök által készített tervek, helyszínrajzok és a 13 sályi malmot leíró műszaki leírás általános része ad képet.

Műszaki leírás, általános rész (1903) [\[S7-04\]](#)

A műszaki leírás általános része 13 sályi malmot sorol fel, a tulajdonos(ok) nevének és lakhelyének (illetőségének), az alispáni igazoló határozat és a vízikönyv számának feltüntetésével. A műszaki leírás általános részének teljes szövegét lásd a *Latori felső kendertörő* vízikönyvi dokumentumait ismertető résznél [\[S3-12\]](#). Azonos tartalommal olvasható a 13 sályi malomra – így a Kis malomra is - vonatkozó általános műszaki leírás a Latori Alsó malom [\[S2-12\]](#), az Alsó Tarizsa malom [\[S7-4\]](#), a Kajla malom [\[S11-18\]](#) és a Csákó malom [\[S12-17\]](#) vízikönyvében is.

A forrás után kilencedikként épült Kis malmot – a Kurva malom alatti 7 további sályi malommal egyetemben - egy, a patak 21+69 szelvényénél az Adriai tenger szintje fölött 164.99 méter koronamagassággal épült duzzasztógát segítségével látták el vízzel. A műszaki leírás általános részében olvasható:

A 3. sz. alatt felsorolt duzzasztó az összes többi 6-13 folyószám alatt felsorolt malom részére szolgáltatja a vizet s fenntartásához valamennyi egyformán hozzájárul.

A kisebb áradások alkalmával előálló felesleges vízmennyiségnek a malomcsatornából való levezetésére összesen 3 árapasztó csatorna szolgál, melyek közül kettő a malomárokából való kiágazásnál zsillippel van ellátva. Ezen árapasztók, mint a csatolt tervekben láthatók, valamennyien a vadpatakba ömlenek, s fekvésük és méreteik a következők:

1. kiágazás: 23+85 szelvényénél, zsillipküszöbmag.: 153.90; tábla: 154.48; nyílás: 04

2. „ : 43+60 „ „ : 143.30 „ : 144.10 „ : 0.5

3. „ : 52+46 „ „ zsillipje nincs

Az 1. alatti fenntartásra a Czifra és Kismalmokat, a 2. alattié a Falusi malmot, a 3. alattié pedig a Kajla, Csákó és Leányfalusi malmokat illeti.

A malomárok hossz- és keresztshelvényei és mőtárgyak (1903)

A Kis malom helyét a malomcsatorna 36 + 12 szelvényénél jelöli a rajz.

Helyszínrajz (1903)

Az 1:2880 léptékű helyszínrajz 13 sályi malom – köztük a Kis malom - nevét, pontos helyét, a malomépület és a malomcsatorna elhelyezkedését, helyrajzi számát közli. A folyásirány szerinti felsorolásban kilencedikként, a malomcsatorna 36+12 szelvényénél, a bal parton épült a Kis malom, a 60. helyrajzi számú telken.

Helyszínrajz – részlet (a Kis malom épületének pirossal jelölt része kímelés a szerzőtől)

[Sály-1] <http://motka.gyor.hu/file/atch/137/s1-01.jpg>

[S2-12] <http://motka.gyor.hu/file/atch/135/1161-12.pdf>

[S3-12] <http://motka.gyor.hu/file/atch/134/1160-12.pdf>

[S7-04] <http://motka.gyor.hu/file/atch/136/1186-04.pdf>

[S7-13] <http://motka.gyor.hu/file/atch/136/1186-13.pdf>

[S11-18] <http://motka.gyor.hu/file/atch/133/1157-18.pdf>

[S12-17] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-17.pdf>